

ВАЛЕНТИНА СОКОЛОВСКА

МУЛТИКУЛТУРАЛИСТИЧКА И МУЛТИПЕРСПЕКТИВИСТИЧКА СТУДИЈА КУЛТУРЕ ДАГЛАСА КЕЛНЕРА

Даглас Келнер / Douglas Kellner

МЕДИЈСКА КУЛТУРА / MEDIA CULTURE

СЛЮ, Београд, 2004.

У циљу *стицања критичке медијске писмености* код својих читалаца, Даглас Келнер објављује студију „Медијска култура” с циљем да:

- испита начин на који савремена медијска култура помаже репродукцију постојећег односа снага, ствара изворе за изградњу идентитета, начине за стицање моћи, пружање отпора и борбу; тј. „на који начин облици медијске културе наводе појединце да се идентификују са доминантним друштвеним и политичким идеологијама, становиштима и представама” (Келнер, 2004:8);
- истражи противречне функције и дејства медијске културе које се односе на приклањање појединаца устаљеној организацији друштва, али и оне помоћу којих им пружа средства која им могу помоћи у сукобу с друштвом (ибид, 9) и
- демонстрира на који начин се најпопуларнији културни садржаји укључују у савремене политичке и културолошке сукобе (ибид, 10).

У првом делу књиге аутор расправља о најважнијим студијама културе, коментаришући франкфуртску школу, британске студије културе и постмодернистичке студије културе, залажући се за критички, мултикултуралистички и мултиперспективистички приступ. Заступа свеобухватан приступ проучавању медијске културе у којем историја, друштвена теорија, теорија комуникације и студије културе заузимају значајно место у његовој анализи.

Други део књиге посвећује социјалној анксиозности, анализирајући филм *Полтергеист*, који је посвећен страховима и несигурностима средње класе, који се манифестују кроз расне, радне и класне проблеме у савременом друштву; затим филмове Спајка Лија и реп музику и на крају акценат ставља на дезинформације и производњу весту, наводећи примере информација о Заливском рату, које су давале водеће медијске куће у Америци.

Последњи, трећи део бави се односом медијске културе, идентитета и политике. Указује на разлику између идентитета у традиционалним и модерним друштвима, на утицају који имају мода и водеће рок звезде на обликовање идентитета.

Приказ ове студије наставићемо ширим образлагањем водећих теоријских праваца у проучавању медијске културе и у објашњењу становишта који заступа сам аутор.

Франкфуртска школа започела је проучавање медијске културе 30-тих година XX века, комбиновањем политичке економије медија, културолошке анализе текста и студија рецепције друштвених и идеолошких афеката масовне културе и комуникације. Заступници ове школе стварају термин „индустрија културе” како би „означили процес индустријализације у масовној производњи културе и комерцијалних императива који покрећу читав тај систем” (ибид, 50). Тако се производи индустријске културе могу поистоветити са осталим производима масовне производње јер су прилагођени захтевима тржишта, стандардизовани су и масовни. Они такође обезбеђују и идеолошки легитимитет капитализму и утичу на интегрисаност појединаца у масовну културу и друштво.

Недостаци франкфуртске школе огледају се у стварању дихотомије између класичних (виших) и нижеразредних (нижих) облика културе и њу би требало „превазићи уз помоћ модела који културу схвата као спектар и примењује сличне критичке методе

на све облике културе” (ибид, 52). Став по којем је модел монолитне масовне културе супротстављен идеалу аутентичне уметности, чиме је целокупна масовна култура идеолошки обојена и нижеразредног квалитета, доводи до пасивне публике, такође је проблематичан.

Како постоје озбиљни пропусти у овој школи, *превазилажење недостатака* класичног модела захтева:

1. конкретнију анализу политичке економије медија и процеса производње културе
2. квалитетнији емпиријски и историјски приступ у структуру медијске индустрије као и њихову интеракцију са другим друштвеним институцијама
3. опсежније студије рецепције и ефеката медија
4. уградњу нових културолошких теорија и метода у реконструисану критичку теорију културе и медија (ибид, 51).

Допринос ове школе огледа се у увођењу систематичне и аргументоване критике и идеологије у индустрији културе. „Своје анализе спроводила је у оквиру критичке друштвене теорије, обједињујући на тај начин студије комуникације и културе у контексту студија капиталистичког друштва и начина производње комуникација и културе у датом поретку, као и њихових функција и улога. Франкфуртска школа је такође показала и очигледну непримереност употребе квантитативних метода у анализи квалитативних односа и развила анализе комплексних односа између медијске културе, државе и капиталистичке економије (ибид, 54) – сматра Даглас Келнер.

Британске студије културе развијају се 60-тих година ХХ века и „повезане су са политичким пројектом друштвене трансформације, у којој би одређивање облика доминације и отпора требало да потпомогне процесе политичке борбе” (ибид, 56). Заступници ове школе проучавање културе започињу конкретним друштвено-историјским контекстом, у коме култура поспешује доминацију или отпор. Критичари су облика културе који доприносе потчињености.

Келнер наводи следеће одлике британске студије културе:

- *материјализам* јер су усмерене на материјално порекло и ефекте културе, као и начине њеног уклапања у процесе доминације или отпора;

- захтевају друштвену теорију која анализира систем и структуру доминације и силе отпора;
- бришу разлику између више и ниже културе; игноришу класичну (вишу) културу;
- увиђају значај медијске културе и њено место у процесима доминације и отпора;
- одбацују термин масовна култура као елитистички, јер ствара бинарну опозицију између више и ниже културе, неутралише културолошке противречности и растаче супротстављена кретања и групе у неутрални концепт масе;
- одбацују и термин народна култура, јер се прикрива чињеница да је реч о строго контролисаном облику културе који често своди публику на пасивне примаоце унапред одређених значења
- препоручују термин *медијска култура* јер истовремено означава и природу и облик садржаја индустрије културе (културе) и начин њене производње и дистрибуцију (медијска технологија и индустрија); скреће пажњу на међусобну повезаност културе и медија комуникације у конституисању медијске културе;
- сви облици медијске културе и комуникације су вредни анализе и критике
- питања расе, пола и класе постављају у средиште проучавања медијске културе и комуникације;
- примењују критичко гледиште (ибид, 59-66).

Постмодернистичке студије културе настају као нови правац који се издваја из модернистичког становишта. Овај правац уклања разлику између више и ниже уметности. „Та нова осећајност слави нове облике културне праксе, које, између осталог, карактерише нестајање разлика између класичне и нижеразредне уметности, увођење обележја и представа медијске културе у естетске форме и рушење конвенционалних баријера између уметника и посматрача” (ибид, 86).

Даглас Келнер сматра да се историјске епохе не развијају у правилним и строго одређеним хронолошким размацама. Дужи, болнији и пуни контрадикторности су прелазни, транзициони периоди који захтевају да се сагледа континуитет прошлости – кретања у садашњости – будућност. Транзициони друштвени периоди су пуни несигурности, страха од проблематичних и неизвесних друштвених и културних окружења (ибид, 91). Стога, прелазни период у коме живимо је период између модерног и постмодерног

доба, који захтева комбинацију модернистичких и постмодернистичких стратегија. Келнер истиче да је комбинација најбољих карактеристика модернистичких теорија, заједно са неким новим, постмодернистичким перспективама, данас најбољи начин за разраду друштвене теорије и критике културе.

Културолошки ратови који се при том јављају су производи борбе између конзервативних сила које желе да задрже власт и оних које желе да је придобију. Зато је и теорија бременита превлашћу супротстављених становишта. Због тога Келнер истиче неопходност развоја студије културе у оквиру „критичке друштвене теорије и радикалне демократске политике” (ибид, 91), као и покушај да се културни садржаји увек постављају у шири економски, социјални и политички контекст. Келнерова анализа медијске културе је отворена, флексибилна и критички усмерена. Залаже се за „реорганизовање марксистичких теорија класе, феминистичког концепта пола и мултикултуралистичких, расних, етничких и националних теорија, као и мултикултуралистичких теорија о питањима сексуалног опредељења, и тако даље, да бисмо могли да обухватимо читав спектар представа идентитета, доминације и отпора, који чине саму суштину предмета медијске културе” (ибид 94). Потребно је дакле научити анализирати медијску културу у њеном друштвенополитичком и економском контексту и открити на који начин текстови медијске културе утичу на односе моћи и доминације у одређеном друштву. Такође, веома је важно увидети и на који начин се ти текстови супротстављају хегемонистичким идеологијама, институцијама и пракси, тј. на који начин подстичу и доминацију и отпор, тј. репродукују постојеће друштвене сукобе.

У том контексту, Даглас Келнер у наставку своје књиге „Медијска култура” и анализира одређене медијске садржаје, дајући читаоцима сјајне анализе одабраних медијских текстова.